

KULIN historiallinen asuinpaikka, Jokilaakson koulu, KOKKOLA

Maastotarkastus 3.12.2025

Lauri Skantsi ja Jouni Mustonen, K.H.Renlundin museo
Sami Karjalainen, kaupunkisuunnittelu/Kokkolan kaupunki

Koordinaatit: P: 7085401, I: 312815 Z: 7,5-8 (ETRS-TM35FIN)

Maastohavainnot

Suoritimme kaupunkisuunnittelun ja museon toimesta 3.12.2025 katselmuksen Jokilaakson koulun kiinteistössä ja lähimaastossa tulevaa kaavoitusta silmällä pitäen. Koulun takana erottuu vanhan asuinrakennuksen perustan jäänteet. Kyse on multipenkkirakenteisesta parituvasta. Rakenteen läpimitta on ulkoreunoista noin 15 x 7 metriä ja se on muodoltaan soikea. Perusta on lähestulkoon pohjoisetelä suuntainen ja koostuu enimmäkseen isohkoista kivistä. Eteläisemmän huoneen lounaisnurkan tuntumassa on havaittavissa selkeä uuninperusta. Pohjoisemman huoneen pohjoispuolella erottuu epäselvempi ja pienempi mahdollinen huone tai erillisen pienen rakennuksen jäänteet. Rakennuksen perustan päällä kasvaa isohkoja kuusia, mutta muuten kasvillisuutta on hyvin vähän. Perusta erottuu maastossa selkeästi, vaikka sen kivet sijaitsevat hajallaan melko epäyhtenäisesti. Vinaloventerjostekartassakin perusta näkyy selvästi hieman ympäristöään korkeampana kumpareena.

Perustan ja koulurakennuksen välissä kulkee matalaa kiviäitarakennetta. Rakenne on varsin epäyhtenäinen ja katoaa välillä, mutta jatkuu noin 100 metrin matkalla luode-kaakko-suunnassa. Kiviäitä päättyy molemmissa päissä tielinjauksiin, mutta on todennäköisesti ollut alun perin pitempi. Kiviäidasta lähtee myös lyhyempiä aita-rakenteita poikkisuuntaan kiviäitä nähdessä. Sen läheisyydessä on myös muita epä-määräisiä kivirakenteita. Osa kivirakenteista saattaa liittyä piharakennusten perustuksiin. Maastohavaintojen perusteella Jokilaakson koulun ja omakotitaloalueen välissä kapeahkolla metsäisellä vyöhykkeellä hahmottuu hieman ympäristöään korkeammalla kohdalla historiallinen asuinpaikka, johon on päärakennuksen ja kiviäitojen ohella kuulunut todennäköisesti myös piharakennuksia. Topografialtaan alue näyttää varsin optimaaliselta historialliselle, jopa keskiaikaiselle asuinpaikalle.

Historiallista taustaa

Maakirjoihin perustuvassa Kaarlelan kunnan historia I:n isäntäluettelossa mainitaan Palonkylän Kulin eli Hemmerin tilan ensimmäisenä isäntänä Anders Smed vuonna 1547. Tila on ollut asuttu vuoteen 1695, jonka kohdalla on maininta "autio" ja "vanhastaan autio" vuosina 1729–42. Autio tarkoittaa tavallisesti sitä, että tila ei kykene maksamaan veroa tai että kukaan ei asu siellä. Vanhastaan autio merkitsee, että

kukaan ei asu tilalla ja että kaikki on rappiolla (Kaarlelan pitäjän historia osa I, s. 462–463, 471). Myös Österbotten -sanomalehdessä 5.1.1933 julkaistussa Palonkylän historiaa käsittelevässä jutussa mainitaan, että Kulin tila oli ajoittain autiona. Jutussa mainitaan myös, että nimi Kuli mainitaan ensimmäisen kerran vuonna 1699 ja tilan aikaisempi nimi oli Hammar (ei siis Hemmer). Tämä saattaisi viitata Kulin ensimmäisenä isäntänä mainitun Anders Smedin ammattiin, joka siis todennäköisesti oli seppä.

Daniel Cajanuksen piirtämälle vuoden 1763 pitäjäkartalle tila on merkitty. Talo on merkitty myös Kaarlelan pitäjän isojakokarttaan (Kuli N:185). Kartan laatimisvuodesta ei ole tarkempaa tietoa, mutta isojako päättyi Kaarlelassa noin 1780–81. Sen sijaan taloa ei ole ollut enää merkitty vuoden 1847 pitäjänkarttaan. Näistä kartoista saa jonkinlaista aikaikkunaa asuinpaikan asuttamiseen. Todennäköisesti havaittu talon perusta ajoittuu siis viimeistään 1760–1780-luvuille, mutta mahdollisesti jo varhaisemmaksi. Nimi Kuli esiintyy vielä vuoden 1947 peruskartassa, mutta nykyään vain lähistöllä sijaitsevassa kadun nimessä *Kulimäentie*.

Talon perusta etelästä kuvattuna. Uuninperusta erottuu kuvassa vasemmalla. Kuva LS/KHRM

Tila merkittynä tummanpunaishella Daniel Cajanuksen vuoden 1763 karttaan vasemmalla (KHRM arkisto) ja isojakokarttaan oikealla (Kansallisarkisto, kopio KHRM).